

โครงสร้างของปริศนาคำทาย

๓.๑ ลักษณะและรูปแบบของปริศนาคำทายไทย

ปริศนาคำทาย (Riddle) มีผู้ให้ความหมายของคำนี้แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละประเทศแต่ละชาติ ดังต่อไปนี้

อาร์เชอร์ เทเลอร์ (Archer Taylor ๑๙๕๑ : ๑,๕) ให้ความหมายของปริศนาคำทายว่าเป็น ประโยคคำถามปริศนา ซึ่งแต่งขึ้นด้วยความเฉลียวฉลาดและด้วยกลวิธีต่างๆ เพื่อให้ผู้ถามคิดหาคำตอบและเป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดด้วยการพูด

คอฟฟิน (Coffin ๑๙๖๖ : ๔๗) ให้คำจำกัดความว่าปริศนาคำทาย คือ วรรณกรรมประเภทหนึ่งซึ่งเป็นคำกลอนอย่างง่ายๆ ซึ่งใช้เพื่อทดสอบสติปัญญาของผู้ฟัง และทำให้เกิดความขบขันในหมู่ผู้เฝ้าทาย

บาสคอน (Bascon ๑๙๗๕ : ๒๒๕) ได้อธิบายถึงปริศนาคำทายในวัฒนธรรมของชาวอัฟริกันว่า ปริศนาคำทาย คือ คำพังเพยซึ่งกล่าวว่าเป็นปริศนา

ไบชัต (Beuchat ๑๙๖๕ : ๑๔๕ , quoted in Dundes ๑๙๖๕) ให้คำจำกัดความว่า ปริศนาคำทายคือ ข้อความหรือวลีอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสื่อสร้างความสนใจของผู้ฟังและนำไปสู่การตอบคำถามนั่นเอง

เจนเซน (Jansen ๑๙๖๔ : ๒๓๑ , quoted in Coffin ๑๙๖๕) กล่าวว่า ปริศนาคำทายคือ คำถามที่ถามขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังใช้ความคิดเพื่อค้นหาคำตอบ

ศาสตราจารย์ สมณ อมรวิวัฒน์ (สมถานนท์) ได้อธิบายความหมายของปริศนาคำทายว่า คือ ถ้อยคำที่เรียงเป็นข้อความปัญหา เพื่อนำมาใช้ทาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการพูดตอบมากกว่าการเขียน

จากการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ในเรื่องความหมายของ "ปริศนาคำทาย" สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

นักการศึกษาให้ความหมาย "ปริศนาคำทาย" ว่าเป็น คำถามที่มีฝ่ายหนึ่งถามฝ่ายหนึ่งตอบ (เลิศ อานันทนะ สัมภาษณ์) โดยข้อความนั้นมีการเรียบเรียง (ฉวีวรรณ กิรติกร สัมภาษณ์) เป็นคำประพันธ์หลายแบบ โดยมีความหมายที่ซ่อนเร้น เป็นการบอกใบ้แนวการตอบ ผู้ตอบจะต้องใช้ความคิด และประสบการณ์เดิมในการหาคำตอบนั้นๆ (กมล ภูประเสริฐ , ทิศนา แชมมณี และ สมศักดิ์ สินธุระเวทย์ สัมภาษณ์) คำประพันธ์ของปริศนาคำทายมักจะเป็นคำคล้องจอง ที่ให้ความหมายหลายอย่าง เป็นการทำให้ผู้คิดต้องมีความระมัดระวังในการตอบมากขึ้นอีกด้วย (จินตนา ใบชูภายใน , ชัยยุทธ บุญยสวัสดิ์ และ สมพงษ์ จิตระดับ สัมภาษณ์)

นักศึกษาวัยรุ่น ให้ความหมาย "ปริศนาคำทาย" ว่าเป็น วรรณกรรมประเภทหนึ่ง ใช้คำประพันธ์แต่งขึ้นเป็นคำถาม เพื่อให้ผู้ฟังคิดและหาคำตอบ คำถามนั้นอาจถามในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเรา (ผ่องพันธ์ มณีรัตน์ และพิมล กาศสิงห์ สัมภาษณ์) ปริศนาคำทายบางข้อแสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของคนไทยได้ เช่น "อะไรเอ๋ย ต้นเท่าครก ใบปรกดิน " คำตอบคือ ต้นตะไคร้ จะเห็นว่ามีการเปรียบเทียบกับเครื่องใช้ของคนไทยคือ ครก (บุญผา ทวีสุข ๒๕๒๕ : ๑๕๕ - ๑๕๗)

ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา และ นิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน ๔๐ คน ได้ให้ความหมายสรุปได้ว่า ปริศนาคำทายคือคำถามที่ใช้ภาษาในลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรอง และการเล่นคำ เพื่อบอกลักษณะของสิ่งที่ต้องการทาย เป็นแนวให้ผู้ตอบคิดได้ หรืออาจทำให้งงมากขึ้น เป็นกิจกรรมที่ใช้เสริมความรู้ และผลเพื่อความเพลิดเพลินแก่เด็กนักเรียนได้

นักเรียนในระดับประถมศึกษาและเด็กทั่วไป จำนวน ๓๐ คน ได้ให้ความหมายปริศนาคำทาย สรุปได้ว่า คือ คำถามอย่างหนึ่งที่ถามว่า "อะไรเอ๋ย" ซึ่งจะถามใครก็ได้ เพื่อให้ผู้นั้นตอบ เป็นการเล่นอย่างหนึ่งที่สนุก และคำถามบางข้อให้ความรู้อีกด้วย

ผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐ ท่าน ได้ให้ความหมาย "ปริศนาคำทาย" ในแนวเดียวกันว่าคือ ปัญหาที่ถามว่า " อะไรเอ๋ย " เป็นการเล่นในหมู่ญาติมิตร ที่ให้ความสนุกสนาน โดยปัญหานั้นอาจตั้งขึ้นเอง หรือจกจำมาจากคนอื่นที่ทายมาในครั้งก่อนๆ

คำจำกัดความต่างๆทั้งใต้อ่าวไว้ข้างต้น เป็นคำอธิบายความหมายของปริศนาคำ -
 ทายว่าคืออะไร ถ้าจะกล่าวโดยสรุป ความหมายของคำนี้ คือ ประโยคที่แต่งขึ้นด้วยถ้อยคำ
 หรือวลีที่เรียงเป็นข้อความปัญหา หรืออาจเป็นคำกลอน สุภาษิต พงศพยา ซึ่งมิวัตถุประสงค์
 เพื่อให้ผู้ทอไบ้สติปัญญาในกรที่จะคิดหาคำตอบที่ถูกต้อง เป็นวรรณกรรมที่สร้างความสนุกสนาน
 และมีการถ่ายทอดโดยการพูด

Robert Petsch (อ้างในจรรยา เพชรภูมิ ๒๕๒๓) ได้แบ่งปริศนาคำทาย
 ออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๑. ปริศนาคำทายเชิงพรรณนาโวหาร ซึ่งมักจะถามในเรื่องเกี่ยวกับคน สัตว์ พืช
 และสิ่งของต่างๆ โดยบรรยายรูปร่างของสิ่งต่างๆด้วยการเล่นคำ เช่น

What runs about all day,
 and lies under the bed at night ?

ซึ่งแปลเป็นไทยได้ว่า “อะไรเอ๋ย วิ่งตลอดวัน และนอนใต้เตียงตลอดคืน” คำตอบ
 ของปริศนาคำทายนี้ คือ รองเท้า นั่นเอง

๒. ปริศนาคำทายเชิงความรู้

- อะไรเอ๋ย เกิดมาไม่มีขา ต่อมาไม่มีหาง

(กบ)

- อะไรเอ๋ย เกิดจากไฟ หายไปกับลม

(ควัน)

- อะไรเอ๋ย ไปไหนไปด้วยกัน พอสิ้นแสงตะวันก็ทิ้งเพื่อน

(สมอเรือ)

- อะไรเอ๋ย หน้าตาเหมือนหนู ไม่หลับไม่นอน คอนอยู่บนกิ่งไม้

(ค้างคาว)

ปริศนาคำทายไทยมีความยากง่ายแตกต่างกันหลายระดับ ตามลำดับอายุและวุฒิภาวะของผู้ทายและผู้ตอบ ปริศนาสำหรับเด็กเล็ก ๆ จะเป็นปัญหาง่ายๆ ที่เด็กอาจค้นหาคำตอบได้จากสิ่งแวดล้อมหรือจากชีวิตประจำวันของตนได้ เช่น “อะไรเอ๋ยมีตาครอบตัว เอาตัวไม่รอด” (สืบประค) ส่วนปริศนาคำทายสำหรับเด็กโตหรือของผู้ใหญ่ จะเป็นปริศนาคำทายที่ค่อนข้างยาก ต้องใช้สติปัญญามากขึ้น เช่น ปริศนาธรรม อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นปริศนาคำทายระดับง่ายหรือยาก ปริศนาคำทายเหล่านั้นจะมีค่าเจอนิให้ผู้ทายจับประเด็นเพื่อการหาคำตอบได้ ปริศนาคำทายไทยจึงเป็นที่รวมศาสตร์ทางการศึกษาและความคิดสร้างสรรค์ เพราะข้อความที่เป็นปัญหา ก่อให้เกิดความต้องการลองภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน คำคำถามนั้นจะทำให้ผู้ถูกทายเกิดความสงสัย ไขว้เขว เป็นผลให้ผู้ถูกทายต้องขบคิดปัญหานั้นอย่างรอบคอบและลึกซึ้ง

วิธีการอย่างหนึ่งของการศึกษาคติชาวบ้าน คือ การนำปริศนาคำทายไทยมาจำแนกประเภท เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในค่านิยม วิถีชีวิต คติการเขียน และรวมทั้งเป็นการบันทึกเรื่องราวของท้องถิ่นเอาไว้ด้วย (มิ่งพันธุ์ มณีรัตน์ ๒๕๒๕ : ๒๐) การนำปริศนาคำทายไทยมาจัดเป็นกลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมและแบ่งได้ ๔ แนวทางดังนี้ คือ

- ก. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามหลักวิชาคติชาวบ้าน
- ข. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามเนื้อหาของปริศนา
- ค. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะของคำถามคำตอบ
- ง. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะคำประพันธ์ไทย

ก. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามหลักวิชาคติชาวบ้าน (สุทธิวงศ์ พงศ์ใหญ่ - ๒๕๑๒ : ๒๑๑)

ผู้ศึกษา เรื่องคติชาวบ้านพยายามให้คำจำกัดความและอธิบายความหมายของคติชาวบ้านไว้เป็นจำนวนมาก คำอธิบายดังกล่าวนี้ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาและความหมายของคติชาวบ้านได้ดีขึ้น เช่น

อาร์เชอร์ เทเลอร์ (Archer Taylor ๑๙๕๑ : ๓๔) อธิบายความหมายของคติชาวบ้านไว้ว่า คติชาวบ้านได้แก่สิ่งที่มีการถ่ายทอดโดยทางประเพณี วิธีการถ่ายทอดทำโดยทางคำพูดหรือขนบธรรมเนียมประเพณี และปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น เพลงชาวบ้าน นิทานชาวบ้าน ปริศนาคำทาย สุภาษิตหรือเรื่องอื่นๆ

มาสกอม (Bascom ๑๙๖๕ : ๒๖) ได้ให้ความหมายของคติชาวบ้านในแง่มานุษยวิทยาว่า คติชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม แต่ไม่ใช่วัฒนธรรมทั้งหมด คติชาวบ้านรวมเอาเทพนิยาย ตำนาน นิทาน สุภาษิต ปริศนาคำทาย แต่ไม่รวมเอาศิลปชาวบ้าน การเต้นรำของชาวบ้าน คนตรีของชาวบ้าน เครื่องแต่งกาย ยาทันบ้าน ประเพณีพื้นบ้าน และความเชื่อของชาวบ้านเข้าไว้ด้วย

กูหลาบ มัลลิกะมาส (๒๕๐๘: คำนำ) กล่าวว่า คติชาวบ้านเป็นเครื่องแสดงระบับวัฒนธรรม คีลธรรม ความเชื่อถือ ความต้องการ แนวคิด อุดมคติ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าเป็นเครื่องบอกลักษณะสภาพของชีวิตและสังคมของคนในท้องถิ่นต่างๆตามกาลเวลา จึงเป็นที่ประมวลไว้ซึ่งความเป็นชาติอย่างแท้จริงของแต่ละชาติแต่ละภาษา

กิ่งแก้ว อัครถาวร (๒๕๑๕: ๓๐๘ - ๓๑๐) กล่าวถึง การศึกษาคติชาวบ้านไว้ว่า เป็นการศึกษาจากเรื่องราวหรือวรรณกรรมที่ถ่ายทอดกันด้วยปากมาหลายชั่วคน และศึกษาถึงวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น

จากคำอธิบายความหมายของคติชาวบ้านข้างต้นนั้นพอสรุปได้ว่า คติชาวบ้านนั้นเป็นวิทยาการที่รวมเรื่องราวอันเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ และมีคุณค่าแก่การศึกษา เพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้นจึงจะขอกล่าวรายละเอียดของปริศนาคำทายไทย ซึ่งแบ่งตามหลักวิชา คติชาวบ้าน ดังต่อไปนี้

๑. ประเภทที่เป็นไปตามคตินิยม (Traditional Riddles)
แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑.๑ ปริศนาที่เป็นความจริง (True Riddles) เรื่องที่นำมาถูกเป็น
ปริศนาคำทายนั้นเป็นความจริง อาจเป็นเรื่องของการทำงาน อาชีพ ความเป็นอยู่หรือเรื่อง
ธรรมชาติวิทยา ตัวอย่างเช่น

○ อะไรเอ๋ย ไม่ถึงฤดูไม่เข้า ไม่ถึงคราวไม่ออก

(พระจำพรรษา และพระออกพรรษา)

- อะไรเอ๋ย ต้นเท่าเข็ม ทั้งเก็บทั้งเล็ม ไม่เติมกำมือ

(หญ้าเจ้าชู้)

๑.๒ ปริศนาที่ถามให้ตอบโดยใช้สติปัญญาไหวพริบ (Riddling Questions)
ปริศนาคำทายประเภทนี้ต้องใช้ความสังเกต รอบคอบ เพราะปัญหาที่ถามจะเป็นลักษณะ
"ปัญหา สันฉมบังภูเขาศา" ตัวอย่างเช่น

○ สีอะไรเอ๋ย ที่พระไม่ยอมแตะต้องเลย

(สีกา เพราะสีกายอมมาจาก อูมาสีกา)

- ปลาอะไรเอ๋ย รักษาคนได้

(ปลาหมอ เพราะหมอรักษาคนไข้)

๒. ปริศนาอันเนื่องมาจากวรรณคดี (Literary Riddles)
ปริศนาคำทายประเภทนี้มักเป็นของใหม่ เพราะเกิดคามเรื่องราวในวรรณคดี แต่พอจะจัด
เข้าอยู่ในกลุ่มคติชาวบ้านได้ เพราะไม่ทราบคนต้นคิดและใช้กันมานานสืบต่อกันมาด้วยการจำ
การพูดบอกต่อกันมา ตัวอย่างเช่น

- เด็กคนหนึ่งนั่งใต้ต้นจัน เห็นวิวชนกัน เด็กคนนั้นชื่ออะไร

(จันทโครพ)

○ สีอะไรทำให้คนรมกัน

(สีกา)

๓. ปริศนาประเภทเล่นคำ (Conandrum) ปริศนาคำทายประเภทนี้ ใช้การเล่นอักษร อาจมาในรูปของการเล่นคำววน คำพ้อง หรือการสะกดพยัญชนะไทย ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย หมาเดินหน้า พอใกล้ตามมา คนชราขอมันก็ (หมา)
- อะไรเอ๋ย คัดหน้าคัดหลัง เหลือแคว (ควาย, กวาง)
- อะไรเอ๋ย มีสามอักษรว่าสูงที่สุด พอตัวหลังหลุด กลายเป็นชื่อพฤษภา (ยอด)

๔. ปริศนาประเภทประสมประเสกกัน (Miscellaneous) ปริศนาคำทายประเภทนี้ เป็นการรวมเรื่องเบ็ดเตล็ดต่างๆไปที่ไม่สามารถเข้าในกลุ่มปริศนาคำทายทั้ง ๓ ประเภทในตอนที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ไก่ขาวขามีก็ตัว (ตัวเดียว เป็นการ เล่นเสียง ก้าว - เก้า)
- อะไรเอ๋ย ตัวลายเหมือนนก คนไม่รู้จัก ไซไม่ออก (ตัวหนังสือ)
- อะไรเอ๋ย ช้างสารลอยมา มีเตงาไม่มีวง (ไซ)

๕. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามเนื้อหาของปริศนา (นพคุณ คณาชิวะ ๒๕๑๕: ๕-๗๐)

การจำแนกปริศนาคำทายไทยในกลุ่มนี้ นพคุณ คณาชิวะ ได้การจัดแนวตามแบบของ อาร์เชอร์ เทเลอร์ ซึ่งเป็นผู้ที่ทำการศึกษาปริศนาคำทายภาษาอังกฤษจากวัฒนธรรมพื้นบ้าน (English Riddles from Oral Tradition) ได้จำแนกออกเป็น ๑๑ หมวด

แต่เมื่อ นพคุณ คณาชีวะ นำแนวทางนี้มาจัดปริศนาคำทายของไทย จัดได้ ๑๒ หมวด ดังนี้

๑. เปรียบกับสิ่งมีชีวิต ลักษณะคำถามของปริศนาคำทายจะเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับสิ่งมีชีวิต ดังตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ไม่มีคอ ไม่มีหัว มีแค่หน้า ถึงเวลา ก็ได้ทีเอา
(กลอง)

๒. เปรียบกับสัตว์ตัวเดียว ปริศนาคำทายนี้จะเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับสัตว์ตัวเดียว ดังตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย สัตว์ป่ามาอยู่บ้าน กินอาหารอย่างเดียว เคี้ยวแล้วก็คาย
(กระจ่างชูคมะพร้าว)

๓. เปรียบกับสัตว์หลายตัว ปริศนาคำทายนี้จะเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับสัตว์ที่อยู่เป็นพวก ดังตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย แม่ข้างเอาข้างไปก่อน แม่ปลาซ่อนเอาทางเกี่ยวเบ็ด
แม่เบ็ดเอาปากไซ่ แม่ไก่เอาตุ๋น
(เป็ด, เข็ม, หอย, ปี่)

๔. เปรียบกับบุคคลคนเดียว ปริศนาคำทายนี้จะเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับการเกิด ชีวิตประวัติ ความเป็นอยู่ การกำเนิด ดังตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย มาจากเมืองเจ๊ก ตัวเล็กเสียงดัง
(ประทัด)

- อะไรเอ๋ย เด็กๆเดินสี่ขา โตขึ้นมาเดินสองขา ตอนชราเดินสามขา
(คน)

๕. เปรียบกับบุคคลหลายคน ปริศนาคำทายนี้จะเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับบุคคล ๒ พวก คือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัว และบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ขาวนาก็ไม่ใช่ ชาวไรก็ไม่เชิง หวานพิชไม่ตี หนีตำรวจ
เปิดเปิง
(คนเล่นถั่ว ซึ่งเป็นการพนัน)

- อะไรเอ๋ย ฟันทองเคี้ยว แลเหลียวไม่เห็นกัน

(หู)

๖. เปรียบกับพืชพันธุ์ ปริศนาคำทายนี้จะเปรียบสิ่งที่ต้องการทายกับพืช ๘ ประเภท คือ พืชยืนต้น พืชล้มลุก ดอกไม้ และผลไม้ ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย คันเขียว ใบเวียวชี้ฟ้า

(ไม้ไผ่)

- อะไรเอ๋ย เห็นกระจ่าง งอกอยู่ข้างปลวก

(ใบหูคน)

- อะไรเอ๋ย ดอกไม้ยักมือบราวม บานเท่ากระจ่าง เมื่อฝนตกแตกออก
หุบเท่ากระบอง เมื่อแดดไหม้ออกหรือฝนไม่ตก

(ร่ม)

๗. อะไรเอ๋ย สุกไม่หอม งามไม่หอม แห่งคาคัน คนกินได้

(ข้าวโพก)

๘. เปรียบกับสิ่งไม่มีชีวิต ปริศนาคำทายนี้จะเปรียบสิ่งที่ต้องการทายกับสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นได้ สิ่งในธรรมชาติ เครื่องใช้ในบ้านและบ้าน ตัวอย่างเช่น

✓ - อะไรเอ๋ย เรือนปั้นหยาทาสีเขียว นอนคนเกี่ยวกางมุ้งขาว

(น้อยหน้า)

- อะไรเอ๋ย เขาเสียบเป็นคู่ กินน้ำหมคร่อง

(คันไช้วิกน้ำ)

- อะไรเอ๋ย หีบน้อยใส่ผ้าเหลือง คนทั้งเมืองไช้ไม่ออก

(ไช้)

๙. รายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ ปริศนาคำทายนี้จะเปรียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง หรือเปรียบกับหลายสิ่ง เพื่อทำให้ผู้ตอบเกิดไขว้เขว คิดในสิ่งที่ไกลจากคำตอบ

ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย คันเท่าน้ำก้อย พระนั่งห่าร้อยไม้หัก
(พริก)
- อะไรเอ๋ย คันเท่อ่าเรือ ไบห่อเกลือไม่มีค
(ต้นมะขาม)
- อะไรเอ๋ย เขียวชะอุมเหมือนพุ่มไม้ ไบหาไม่มี มีแต่คอก
หรือ เขียวชะอุมพุ่มไสว มีแต่ไบบไม่มีคอก
(ฝน)

๕. รายละเอียดเกี่ยวกับรูปทรงหรือลักษณะและอาการ ปริศนาคำทายนี้จะกล่าวถึง
เรื่องรูปและอาการของสิ่งต่างๆที่จะนำมาทาย ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย แบนคะระแตะ ตะทัญยานเขา
(มีคโกลน)
- อะไรเอ๋ย หัวแหลมท้ายแหลม ล่องลอยอยู่ในมหาสมุทร มนุษย์ชมว่า
อรอยนั๊ก
(กุ้ง)

๑๐. รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องสี ปริศนาคำทายนี้จะตั้งคำทายที่อธิบายถึงตำแหน่ง
ของสี การเปลี่ยนสีไปตามลำดับเวลา และอธิบายเกี่ยวกับสีและการกระทำ ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย คำมะระกา มีคาข้างเดียว
(ทะน่าน)
- อะไรเอ๋ย คำแล้วขาว ยาวแล้วสั้น บั้นแล้วคลอน
(นม, ตา, ฟัน)
- อะไรเอ๋ย ชื่อมาคำ นำมาใช้สีแดง พอสิ้นแรงกลายเป็นสีเทา
(ถ่าน)

๑๑. รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำ ปริศนาคำทายนี้จะกล่าวถึงอาการตั้งแต่
หนึ่งอาการขึ้นไป แต่ไม่นำไปเปรียบกับ สัตว์ บุคคล พืช ลักษณะคำทายไม่ได้เป็นอาการ
ของสิ่งที่ต้องการทายโดยตรง ปริศนาประเภทนี้จะพรรณนาถึงความเป็นเจ้าของ การเคลื่อนไหว
การเห็น การพบ การจับ การยก การปิด การฉีก การตัด การหัก การตี การกระทำ
หรือเหตุผลที่แย้งกัน ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ชยุกๆเอาน้ำเข้า เขย่าๆเอาน้ำออก
(บ้วนปาก)

- อะไรเอ๋ย อยู่ข้างหน้าสุดตาแฉเห็น
(จมูก)

- อะไรเอ๋ย ตักโคนก็ไม่ตาย ตักปลายก็ไม่เน่า
(ผม)

- อะไรเอ๋ย ยิงตักยิ่งยาว ยิงสาวยิ่งใหญ่
(ถนน, คนกรอท้าย)

๑๒. รายละเอียดเกี่ยวกับภาษา ปริศนาคำทายนี้แบ่งได้เป็น ๓ พวก คือ
ปริศนาคำทายที่เกี่ยวกับคำวน ตัวสะกด และคำพ้อง ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย สองหน้า สามหน้า เข้าหน้าเดียว
(ชาวเหนียวคำ)

- อะไรเอ๋ย ไทยท่า ไทยไซ้ ไทยเขียน
(เขียนไซ)

- อะไรเอ๋ย นกอะไรที่ไม่ใช่ของเรา
(นกเขา)

ค. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะคำถามคำตอบ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ -
๒๕๑๒: ๑๔๐-๑๕๐)

ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะคำถามคำตอบนี้ พิจารณาที่การตั้งตัวปัญหาและคำตอบ
ว่าอยู่ในกลุ่มปริศนาประเภทใด ซึ่งจัดได้ดังนี้

๑. ปริศนาคำทายที่เกี่ยวกับธรรมชาติวิทยา ปริศนาประเภทนี้มุ่งให้ผู้ตอบได้มี
ความรู้ทางธรรมชาติ ชีววิทยา ปีกการสังเกต การจดจำ ปริศนาคำทายนี้มี ๒ พวก คือ
ปริศนาที่เกี่ยวกับพืชและสัตว์ ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย เล็กๆนุงผ้า พอใหญ่ขึ้นมาแก่เปลือย
(ต้นไผ่)

- อะไรเอ๋ย หน้าแดงเข้าดำ หน้าน้ำเตียวจร ไข่มวยเหมือนมอญ
นามกรว่าอะไร
(หอยโข่ง)

๒. ปริศนาคำทายที่สะท้อนถึงชีวิต ความเป็นอยู่ของสังคมชาวบ้าน ปริศนาคำทาย
ประเภทนี้จะกล่าวถึงเรื่อง เครื่องมือเครื่องใช้ในการทํามาหากิน และเกี่ยวกับชีวิตความเป็น
อยู่ของชาวบ้าน ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย หน้าสั้นพันขาว หันยาวที่สุด
(จอบ)

- อะไรเอ๋ย สี่ตีนเกาะฝา อ้าปากกินคน
(มุ้ง)

๓. ปริศนาคำทายที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ปริศนาคำทาย
ประเภทนี้ เกิดจากการเป็นนักสังเกต จดจำ และพยายามหาเหตุผลจากธรรมชาติ ซึ่งบาง
เรื่องเมื่อหาเหตุผลไม่ได้ ก็จะกลายเป็นความเชื่อไป ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ชาติไปสองคน พอมืดฟ้ามีวฝน กลับมาคนเดียว
(เเงา)

- ะไรเอ๋ย คันเบ็คเจ็ดคุ้ง ทั้บทุ่งพญาแมน
(รุ่งกินน้ำ)

๔. ปริศนาคำทายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ปริศนาคำทายประเภทนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีในแต่ละท้องถิ่น การละเล่น การแต่งกาย ตัวอย่างเช่น

- ะไรเอ๋ย ทั้บตัวมีแต่ตา เหตุไคหนามาถูกตี ปิกหางก็ไม่มี ทำไม-
เล่าเจ้าจึงบิน
(ตะกร้อ)

- ะไรเอ๋ย กลางวันพาลูกยื่น กลางคืนพาลูกนึ่ง
(บันไดเรือคนไทย)

๕. ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามรูปแบบของการประพันธ์

ปริศนาคำทายไทยจักเป็นวรรณกรรมชาวบ้านที่สืบทอดกันมา ซึ่งสะท้อนสภาพสังคมของท้องถิ่นนั้นและแสดงให้เห็นถึงความงามทางภาษา ในแง่ของลักษณะคำหรือรูปแบบการประพันธ์ที่ผู้คิดปริศนาคำทายแต่งขึ้น เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ปริศนาคำทายไทยมีส่วนช่วยในการพัฒนาความคิดสัมพันธ์กับการใช้ภาษา ทั้งนี้เพราะปริศนาคำทายไทยมีวิธีการตั้งคำถามให้เด็กได้คิด และจูงใจให้เด็กพยายามใช้ความคิด ความสังเกตความคุ้นเคยกับการใช้ภาษาเพิ่มขึ้น ปริศนาคำทายไทยจึงเป็นเครื่องมือส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาได้เป็นอย่างดี (ละเอียด โปษกฤษณะ และคณะ ๒๕๒๖: ๕๕)

หากสังเกตลักษณะการใช้ภาษาในปริศนาคำทายไทยให้ลึกซึ้ง จะเห็นได้ว่า แต่ละบทแต่ละเรื่องนั้น จะผูกโยงกันไว้ด้วยคำสัมผัส ในขณะที่เดียวกันก็จะแฝงเงื่อนคิดไว้ด้วย เช่น

- ะไรเอ๋ย สี่คนหาม สามคนแห่ สองคนพัก คนหนึ่งปักธง
(ช้าง)

- ะไรเอ๋ย เรือนปั้นทยา ทาสีเขียว นอนคนเคียว กางมุ้งขาว
(น้อยหน้า)

การผูกค่าเป็นปริศนาชวนแก้ทำให้เห็นว่ามีลักษณะเป็นคำประพันธ์ ไม่ค่อยปรากฏ
ปริศนาคำทายที่มีลักษณะเป็นร้อยแก้วธรรมดามากนัก นอกจากในระยะหลังๆ เช่น
อะไรเอ๋ย อยู่บนกระดาน ฯลฯ ส่วนใหญ่แล้วปริศนาคำทายจะมีลักษณะเป็นร้อยกรอง
หรือคำประพันธ์แทบทั้งสิ้น คำประพันธ์ของไทยมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว และถือเป็นมรดกทาง
วัฒนธรรมอันล้ำค่า เพราะเป็นการแสดงออกทางภาษาที่อ่อนหวานไพเราะ แสดงให้เห็น
ถึงความคิดอันประณีต มีชั้นตอน และมีความนัยที่ลึกซึ้ง สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด
จินตนาการด้วยถ้อยคำที่สละสลวย ทำให้ผู้อ่านและผู้ฟังเกิดอรรถรส لذ้อยความขบขัน
นั้นๆ ควบ จึงน่าที่จะได้ศึกษารูปแบบของปริศนาคำทายไทยตามแนวทางการประพันธ์
เพื่อการเข้าใจและการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในลำดับต่อไป

ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามรูปแบบของการประพันธ์ไทยได้ดังนี้ คือ

๑. ปริศนาคำทายเป็นคำคล้องจอง ✓
๒. ปริศนาคำทายเป็นกาพย์
๓. ปริศนาคำทายเป็นโคลง
๔. ปริศนาคำทายกลอน ✓
๕. ปริศนาคำทายนิทาน ✓
๖. ปริศนาอักษรไขว้ ✓

ปริศนาคำทายในกลุ่มนี้จะมีความแตกต่างกันในด้านการใช้คำประพันธ์ แต่จะมีความ
เหมือนกันในส่วนที่เป็นวิธีทาย ซึ่งจะมี ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. ขึ้นต้นเหมือนกัน
๒. ลงท้ายเหมือนกัน
๓. เป็นคำผวน
๔. เป็นการผันอักษร

๑. ปริศนาคำทายคำคล้องจอง

ปริศนาคำทายไทยคำคล้องจองนี้จะมีมากที่สุด ทั้งนี้เพราะแต่งได้ง่ายและจดจำได้ง่าย เป็นการใช้โวหารที่คมคาย มีสัมผัสคล้องจองกันสละสลวย และเป็นคำสั้นๆ ตัวอย่างเช่น “อะโรเอ๋ย ทนเท่าครก ใบปรกดิน” (ตะไคร้) หรือผู้ตั้งปริศนาคำทายจะใช้คำคล้องจองเป็นวรรคๆ ไม่จำกัดจำนวนวรรค แต่ละวรรคจะมีจำนวนคำเท่าๆกัน เช่น ๒ คำ หรือ ๓ คำ ซึ่งทำให้การออกเสียงเป็นจังหวะที่น่าฟัง และเกิดความสนุกในการร้องทายกัน ตัวอย่างเช่น

- อะโรเอ๋ย เปิดฉับ ใส่ขุม ปิคนุบ เคนบับ

(พระบิณฑบาต)

- อะโรเอ๋ย ไม่มีคอ ไม่มีหัว มีแต่หน้า ถึงเวลา ตีได้ตีเอา

(กลอง)

๒. ปริศนาคำทายเป็นกาพย์

กาพย์ที่นิยมใช้แต่งปริศนาคำทายไทยคือ กาพย์ฉมัง ๑๖ และกาพย์ยานี ๑๑ ปริศนาคำทายที่ใช้คำประพันธ์ทั้งสองชนิดนี้ จะมีคำถามและคำตอบในแต่ละบาทของกาพย์นั้น บาทละ ๑ คำทาย และจะมีคำตอบเฉพาะในแต่ละบาท ผู้ตอบคำทายจะต้องฟังหรืออ่านกาพย์ให้เข้าใจทุกบาท เพื่อที่จะตอบให้ได้

ตัวอย่าง กาพย์ (ฉมัง ๑๖) ปริศนาคำทายไทย (สนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ ม.ป.ป.: ๓๓)

ของหนึ่งเหนียวห้ามเคี้ยวกลืน	(ตัง)
ของให้ใจชื่น	(ตังวาย)
คานหินเคยผลถอกิน	(ตังกวย)
พืชผักเขียวค้ำมีกลิ่น	(ตังโอ)
เรือสองทองสินธุ์	(ตังเก)
รสลิ้นหวานคอชอทาย	(ตังเม)

จากตัวอย่างภาพปริศนาข้างต้นนี้ คำตอบจะต้องขึ้นต้นเหมือนกันคือ คำว่า "ตั้ง"
ถือเป็นปริศนาคำทายไทยที่คำตอบเหมือนกัน ผู้ตอบคำทายภาพปริศนาก็จะต้องใช้ความคิดอย่างหนัก
พอสมควร เพื่อให้จะได้คำตอบขึ้นต้นเหมือนกัน เช่นคำว่า "ตั้งวาย" เป็นคำแผลงมาจากคำว่า
"ถวาย" ซึ่งหมายถึงของถวาย อีกทั้งผู้ตอบจะต้องตีความหมายในภาพปริศนาให้ได้ว่าในแต่
ละบาทนั้นเป็นอย่างไร จากภาพปริศนาข้างบนนั้น คำตอบจะมีความหมายตรงกับคำถามคือ
ตั้ง หมายถึง ย่างไม้ที่ประสมกับสิ่งอื่น แล้วทำให้เหมียวสำหรับตักนก ตั้งถวย เป็น
คำมาจากภาษาจีนซึ่งแปลว่า หัก ตั้งโฮ้ คือ ผักจีนชนิดหนึ่ง มีกลิ่นหอม ตั้งเก คือ เรือ
จับปลาชนิดหนึ่ง และตั้งเม คือ ขนมหวานที่ทำจากน้ำตาลที่เคี่ยวจนเหนียว
ตัวอย่าง ภาพ (ฉบับ ๑๖) ปริศนาคำทายที่คำตอบลงท้ายเหมือนกัน (สนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์-
ม.ป.ป.: ๓๒)

คนแก่ๆเกิดได้ในหอย	(สุ้งทอง)
อ่าเกอไชยอ	(อางทอง)
อรอยหวานลั่นกิงคิ	(ฝอยทอง)
บสพถกษณ์ิกหามาที	(ผักทอง)
คามันมากมี	(ทอง)
อิปริยี่มากชูเคย	(คอกทอง)

ตัวอย่าง ภาพ (ยานี ๑๑) ปริศนาคำทายฉันทอักษร (สนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ ม.ป.ป.: ๓๔)

เย็นเย็นพักเรื้อยเฉื่อยฉิว	(ลุม)
เอกปลิวทุกคิกพลิกคว่า	(ลุม)
โทซึกเมามิวหัวคำ	(ลม)
อयाซ่าเห็นชอบตอบมา	(ลม, ลม, ลม)

๓. ปริศนาคำทายเป็นโคลง

ปริศนาคำทายไทยที่แต่งด้วยโคลงนี้ มีการนำมาเล่นในสมัยก่อนนานแล้ว และเป็น
ปริศนาที่อาจทำให้คนในสมัยนี้ต้องใช้ความคิดอย่างหนักเหมือนกัน

ตัวอย่างเช่น (ประจักษ์ ประภาพิทยากร ๒๕๑๖: ๗๕)

ใครที่ซื้อตกแล้ว	ไม่หล่น
คิวกัตถุชอบกล	แปลกไซ้
ของนี้แหละให้ผล	พิลึก
ช่วยทาสเป็นไทได้	แต่เมือง โบราณ

จากปริศนาคำทายข้างต้นนี้ ถ้าจะตีความบาทแรกก็จะแปลว่า ใครคนหนึ่งมีชื่อว่ ตกแล้วไม่หล่น คำว่าตกมีความหมายตรงกับคำอื่นในภาษาไทย ได้แก่ หล่นหรือร่วง ในบาทที่สองที่กล่าวว่า "คิวกัตถุชอบกล แปลกไซ้" ที่ความหมายว่า เป็นผู้ที่คิดประกิจรู สิ่งของอย่างหนึ่งซึ่งเป็นของแปลกในสมัยนั้น ซึ่งไม่เคยมีใครคิดหามาก่อน บาทที่สาม - กล่าวว่ "ของนี้แหละให้ผล พิลึก" ซึ่งตีความหมายได้ว่า นอกจากจะเป็นของแปลกแล้ว ยังมีประโยชน์ ของสิ่งนั้นมีประโยชน์อย่างไรนั้นถ้าพิจารณาในบาทที่ ๔ ที่กล่าวว่า "ช่วยทาสเป็นไทได้ แต่เมือง โบราณ" เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วปริศนาคำทายบทนี้ กล่าวถึงบุคคลชื่อ ร่วง คิดประกิจรูสิ่งของขึ้นมาได้ สิ่งของนั้นมีคุณค่าอย่างมหาศาล คือ สามารถช่วยให้คนไทยพ้นจากความเป็นทาสได้ ผู้ที่จะคิดตอบปริศนาคำทายบทนี้จะต้องหวน กลับไปคิดถึงประวัติศาสตร์ชาติไทยว่า มีบุคคลสำคัญผู้ใดบ้างที่ช่วยให้ไทยพ้นจากความเป็นทาส และมีชื่อในความหมายตรงกับปริศนาคำทาย ซึ่งคำตอบของปริศนาคำทายนี้คือ พระร่วงใน- สมัยสุโขทัย เพราะทรงเป็นผู้คิดสานชะลอมขนาดใหญ่ แล้วเอาขันทันร้ว เพื่อใส่สำน้ำ ไปส่งส่วยขอมได้สำเร็จ และเพราะความคิดนี้เองเป็นต้นเค้าให้ชาวไทยทำการกู้เอกราชได้ สำเร็จ จะเห็นว่าปริศนาคำทายของคนในสมัยก่อน เมื่อตีความและเฉลยออกมาแล้ว ก็กระจ่างชัดไม่ทำให้เป็นที่สงสัย เพราะผู้ตั้งปัญหาตั้งไว้อย่างถูกต้องและไพเราะสละสลวย สมเป็นกวีเอก

โคลงที่นำมาใช้แต่งปริศนาคำทายไทยมีหลายประเภท เช่น โคลงสี่สุภาพ โคลงตันวิวิธมาลี และโคลงกระทู้

ทั้งนี้

๓.๑ ปริศนาคำทายประเภทโคลงสี่สุภาพ

ปริศนาคำทายที่แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพ จะมีความไพเราะและนิยมแต่งกันมาแต่โบราณ การทายปริศนาประเภทนี้ไม่แตกต่างไปจากปริศนาคำทายที่แต่งด้วยกาพย์ คือ ในแต่ละบาทจะมี คำถามและคำตอบอย่างละหนึ่ง ใน ๑ บทจึงมี ๔ คำถามและ ๔ คำตอบ

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพ ปริศนาคำทายที่คำตอบขึ้นต้นเหมือนกัน (สนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ - ม.ป.ป.: ๓๑)

ตึกคอกุศุกะกวดเหี้ย	กุมภีล	(บ้องตัน)
เชอซาโงหาคี	บีโค	(บ้องตัน)
หิฆุชาติชื้อมี	ยากหนอย พอเฮย	(บ้องทะเล)
ปลองปลองกระบอกลไม้	เสพลัน เสื่อมศรี	(บ้องกัญชา)

ตัวอย่างโคลงปริศนาคำทายข้างบนนี้ ค่อนข้างจะยากแก่การตอบพอสมควร เพราะนอกจากจะต้องแปลความหมายของโคลง และคำที่เป็นเงื่อนไขของปริศนา เช่น ในบาทแรกกล่าวถึง สิ่งหนึ่งที่เป็นส่วนที่ติดกับตุ๊กของสัตว์จำพวกตะกวดเหี้ยหรือจระเข้ ในบาทที่ ๒ และ ๓ ค่อนข้างยากผู้ตอบอาจคิดไม่ออก แต่ในบาทสุดท้ายอาจถึงบางอ้อเพราะคำตอบคือ บ้องกัญชา ผู้ตอบคำทายพึงเฉลียวใจได้ว่า คำตอบในบทอื่นๆควรขึ้นต้นด้วยคำว่า "บ้อง" และจะสามารถตอบได้ว่าในบาทแรกคำตอบคือ บ้องตัน แปลว่า เนื้อสันที่อยู่ภายในโคนหางของจระเข้ บาทที่สองคำตอบที่ความหมายแปลว่า เชอซาโง คือ บ้องตัน และในบาทที่สามมีคำที่เป็นเงื่อนไขให้คิดคือ "หิฆุชาติ" ซึ่งแปลว่า งู คำตอบคือ บ้องทะเล ซึ่งเป็นงูชนิดหนึ่ง อีกตัวอย่างหนึ่งของโคลงสี่สุภาพที่เป็นปริศนาคำทาย และมีคำตอบลงท้ายเหมือนกัน (สนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ ม.ป.ป.: ๓๐)

หัวมุกชอกซอนไซ	พสุธา	(มันสำปะหลัง)
เรือนแก้วแวววิบตา	ชายโบ	(ทิกาลัง)
เรือนนิพนธ์นามา	บอกหนอย พอเฮย	(กาหลัง)
หากนอนนักจักไซ	อयाชานังเฉย	(หลัง)

๓.๒ ปริศนาคำทายประเภทโคลงคั่นวิวิธมาลี

ปริศนาคำทายประเภทนี้มีความเหมือนปริศนาคำทายประเภทโคลงสี่สุภาพ ในการใช้คำประพันธ์ และการตอบคำทายทุกประการ

ตัวอย่าง โคลง (คั่น) ปริศนาคำทาย (สองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ ม.ป.ป.: ๗๒)

โศกโศกครวญครว้าเกล้า	เพลงครวญ	(ลูกคอ)
โศควายคลอกคาคอก	คิกคน	(ลูกคอก)
คือกู่แค้นคราค่านวม	คิกเครง	(ลูกคิก)
คิกคอกคอกคนคั่น	ควนทวย	(ลูกควง)

๓.๓ ปริศนาคำทายประเภทโคลงกระทู้

ปริศนาคำทายประเภทนี้นิยมใช้คำประพันธ์โคลงกระทู้ เป็นคำขึ้นต้นคำทาย เพื่อช่วยผู้ตอบในการคิด และจะมีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งของปริศนาโคลงกระทู้คือ คำตอบนั้นจะเป็นคำยวน ที่ผู้ตอบจะต้องใช้ความสามารถทางการใช้ภาษาและเชาวน์ปัญญาในการตอบมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง โคลง (กระทู้) ปริศนาคำทาย (สองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ ม.ป.ป.: ๓๐)

กา หนึ่งเสพสุบไซร์	มินเมา	(กาธัญ - กัญชา)
กา หนึ่งชาวเหนียวเคา	ควนแก	(กายัญ - กัญญา)
กา หนึ่งมีนามเนา	ขันแขง , กั้นพอ	(กาทิ - กิฬา)
กา หนึ่งรูกาลแห	หากฎเรงเฉลย	(กาทาญคัญ - กคัญคตา)

๔. ปริศนาคำทายเป็นกลอน

นอกจากปริศนาคำทายที่เป็นโคลงแล้วยังมีการแต่งเป็นบทกลอนซึ่งมีทั้ง กลอน ๖ กลอน ๗ กลอน ๘ กลอนคอกสร้อย และกลอนสี่กวาง การแต่งปริศนาคำทายโดยใช้คำประพันธ์กลอนนั้นนอกจากจะช่วยทำให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านภาษา และฝึกสมองแล้วยังทำให้เกิดความสนุกสนานต่อผู้ทายอีกด้วย

ตัวอย่างกลอนปริศนาคำทายต้นอักษร (สอนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ ม.ป.ป.: ๓๕)

สอกล่าสายสายคาครวาไม่พบ	(หุ)
เอกครบสิ้นโชคโรครุณภัย	(หุ)
เห็นโหริบชัยนับมองชาย	(หุ)
อย่าอายของกลัวช่วยทาย	(หุ, หุ, หุ)

ตัวอย่างกลอนปริศนาคำทายที่คำตอบลงท้ายเหมือนกัน (สอนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ ม.ป.ป.: ๓๕)

รูปไม่มีรูอยู่ตรงกลาง	(สต่างค์แคง)
ปวกทองบางกินยามเห็นที่ทาย	(ยาทาคุน่าแคง)
ดูายเป็นเสือกเห็นที่ชีวิวาย	(ลงแคง)
อ่อง่ายง่ายทายชื่อสี่ชื่อทาง	(สีแคง)

ตัวอย่างกลอนคอกสร้อยปริศนาคำทายที่คำตอบลงท้ายเหมือนกัน (สอนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ -
ม.ป.ป.: ๓๖)

อูยเอยอูยตาย	
ช่างไม่อายหน้าตัวแยงตัวเขา	(ลาวทอง)
ผลพฤษษาเห็นกันมานานเนา	(พักทอง)
เสียตัวเจ้าไหนองเขยเลยสบาย	(สายทอง)
เจ้าวิหคนกค่าถูกจำขัง	(นกขุนทอง)
มีมนต์ขลังดีกว่าท่านฉันททั้งหลาย	(สังข์ทอง)
นำศาลหยอกริมพรูหน้าลาย	(ขนมทอง)
แหมคายตายสามเษะบานแบะเอย	(คอกทอง)

ตัวอย่างกลอนสีกวาปริศนาคำทายที่คำตอบขึ้นต้นเหมือนกัน (สอนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ -
ม.ป.ป.: ๓๗)

สีกวาสีร์ป่าวามีเขา	(ละมั่ง)
ผลเราเคยกินรูลันทวาน	(ละมุด)
กีกสีร์น้ำในทะเลโตเค่นาน	(ละมู)
ซางหาพญานาคไม่ยำเกรง	(ละเมือก)
แหมมีกไคมีกกินไม่สิ้นสุค	(ละมับ)

หลับคู้คู้ทุกเล้ากลาวเวงเวง (ละเมอ)
 นามข้าวป่าตรองคริกนิกเอาเอง (ละมาน)
 บะส่วยเซงชวนมองสองท่ายเอย (ละไม)

๕. ปริศนาคำทายเป็นนิทาน

นิทานปริศนาคำทาย เป็นวิธีการที่ผู้ตั้งปัญหานำเรื่องราวมาผูกเป็นนิทานสั้นๆ โดยซ่อนเงื่อนของปัญหาไว้ในนิทาน เพื่อให้การทายนั้นสนุกสนานยิ่งขึ้น โดยในตอนท้ายของนิทานปริศนาคำทายนี้จะให้ผู้ฟังทายปริศนา ในวรรณคดีไทยก็มีการทายปริศนา เช่น ในเรื่องสรรพสิทธิ์คำฉันท์ (กรมสมเด็จพระปรมาภิไธยในรศ ๒๕๑๑: ๓๗-๕๐) นอกจากนี้ยังมีนิทานปริศนาซึ่งได้เค้าเรื่องจากประเทศอินเดียคือ นิทานเวตาล จึงนับได้ว่านิทานปริศนาคำทายเป็นเรื่องเก่าแก่เล่าสู่กันฟังมาเป็นเวลาช้านานแล้ว และในปัจจุบันนิทานปริศนาคำทายนี้ก็ยังคงมีอยู่ แต่ส่วนนวนภาษาหรือเค้าเรื่องก็ดัดแปลงแต่งขึ้นมาใหม่ตามสมัยนิยม จะหาได้จากหนังสือการ์ตูนในท้องตลาดทั่วไปได้

ตัวอย่างนิทานปริศนาคำทาย (พงจันทร์ (นามแฝง) ๒๕๒๓: ๑๗๕)

พระราชองค์หนึ่ง ทรงซึกเส้นตรงลงบนพื้นท้องพระโรงขึ้นเส้นหนึ่งยาว ๑ เมตร แล้วทรงรับสั่งให้มหาดเล็กที่เฝ้านั้น ให้ทำเส้นตรงที่พระองค์ทรงซึกไว้นั้นสั้นลง โดยห้ามมิให้ลบ ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงเส้นนั้นแต่อย่างใด ปรากฏว่า มหาดเล็กผู้หนึ่งสามารถทำให้เส้นตรงเส้นนั้นสั้นลงได้โดยง่าย พอจะทราบไหมว่า เขาทำให้เส้นตรงเส้นนั้นสั้นลงได้อย่างไร

คำตอบของนิทานปริศนาคำทายเรื่องนี้คือ มหาดเล็กคนนั้นซึกเส้นอีกเส้นหนึ่งขนานกับเส้นตรงเดิมของพระราชาก็ให้ยาวกว่าของพระราชาก็จะเห็นว่ามหาดเล็กคนนั้นได้ทำให้เส้นตรงของพระราชาสั้นลงได้นั่นเอง

๒. ปริศนาอักษรไขว้ (Crossword)

เป็นปริศนาคำทายอีกประเภทหนึ่งซึ่งเดิมแพร่หลายอยู่ในต่างประเทศ และต่อมาได้นำมาดัดแปลงในรูปแบบของปริศนาอักษรไขว้ของไทย เป็นการตั้งปัญหาที่ต้องใช้ความคิดค่อนข้างหนักอยู่สักหน่อย และสามารถตั้งคำถามได้หลายคำถาม รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างปริศนาอักษรไขว้ของไทย

แนวนอน

๒. เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ มีเปลือกเป็นรูปร่างคล้ายเกลียวหุ้มอยู่
๖. ที่เรียกว่าบุตรี • ศิว เป็นการใช้ลักษณะนามที่ผิด คำที่ถูกควรใช้ว่าอะไร?
๘. บุที่เป็นแม่ของแม่ เราเรียกว่าอะไร?

แนวตั้ง

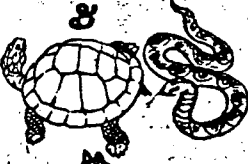

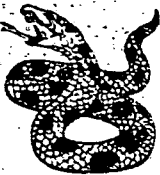

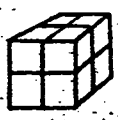

๒. สัตว์ที่เรานิยมเลี้ยงไว้เพื่อเข้าบ้าน
๓. คำที่ผู้ใหญ่พูดกับเราในวันปีโตมหรือวันเกิด เรียกว่าอะไร?
๘. เดือนที่ลงท้ายด้วยคำว่าอะไร? จึงจะมี ๓๐ วันเสมอไป

เฉลย

	๒. ท	๓. อ	๘. ย
	๖. ม	ว	น
๘. ย	า	ย	
		พ	
		ร	

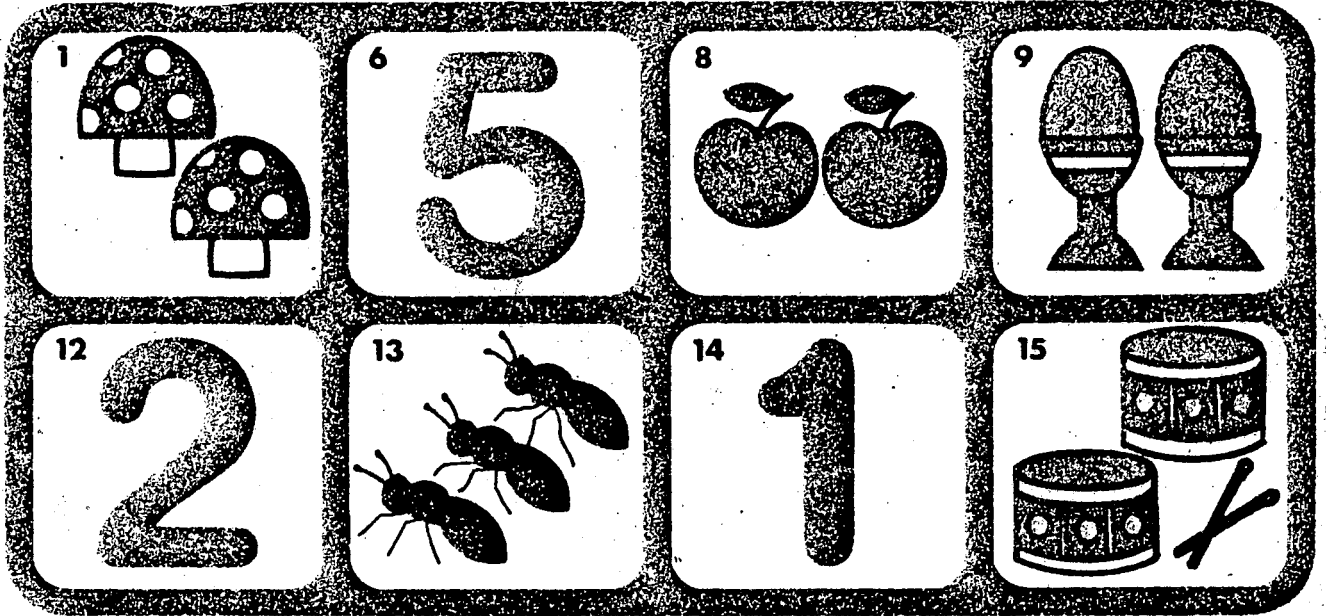
ปริศนาคำทายไทยนอกจากจะมีในรูปแบบของปริศนาอักษรไขว้แล้ว ยังมีปริศนาคำทายอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นการนำพยัญชนะไทยและภาพวาดมาประกอบกัน เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ทายคิดแปลความหมายจากภาพ แล้วนำมาประสมสระ พยัญชนะที่มีให้แล้วอ่านเป็นคำเป็นประโยค ให้ข้อความหรือเรื่องราวที่น่าสนใจ สมบูรณ์ ปริศนาคำทายประเภทนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ จะทำให้เกิดความแปลกตาแก่นักเรียน และยังทำให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอีกด้วย ดังภาพประกอบ (พิมพ์ ภาพสีที่ บรรณาธิการ ๒๕๒๕:๔๐)

•ปัญหาอ่านภาพปนอักษร• เรื่อง "รักลูก!"

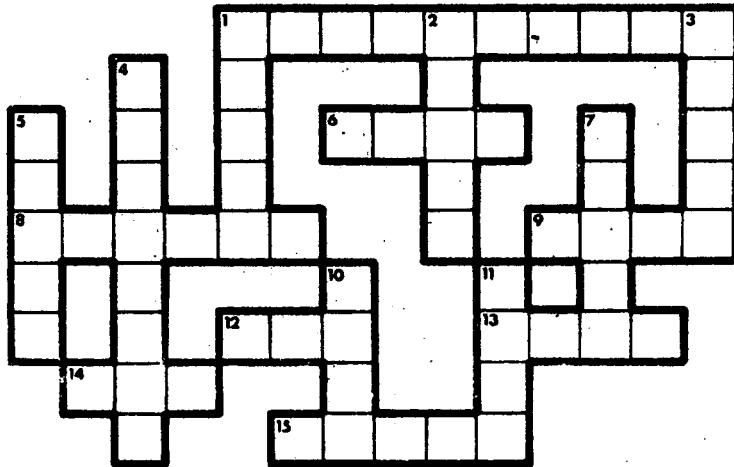
						จ						ฉ			
			แ			ย			เยา				ย		ยุ
ท				อ			ม				เ		ย		
ใ				วาม						ค		า			

ตัวอย่างปริศนาคำศัพท์ภาษาไทยจากต่างประเทศที่ใช้ภาพเป็นสื่อให้ผู้ทำคึกคักหาคำตอบ

(Grundy ๑๙๘๓ : ๑)

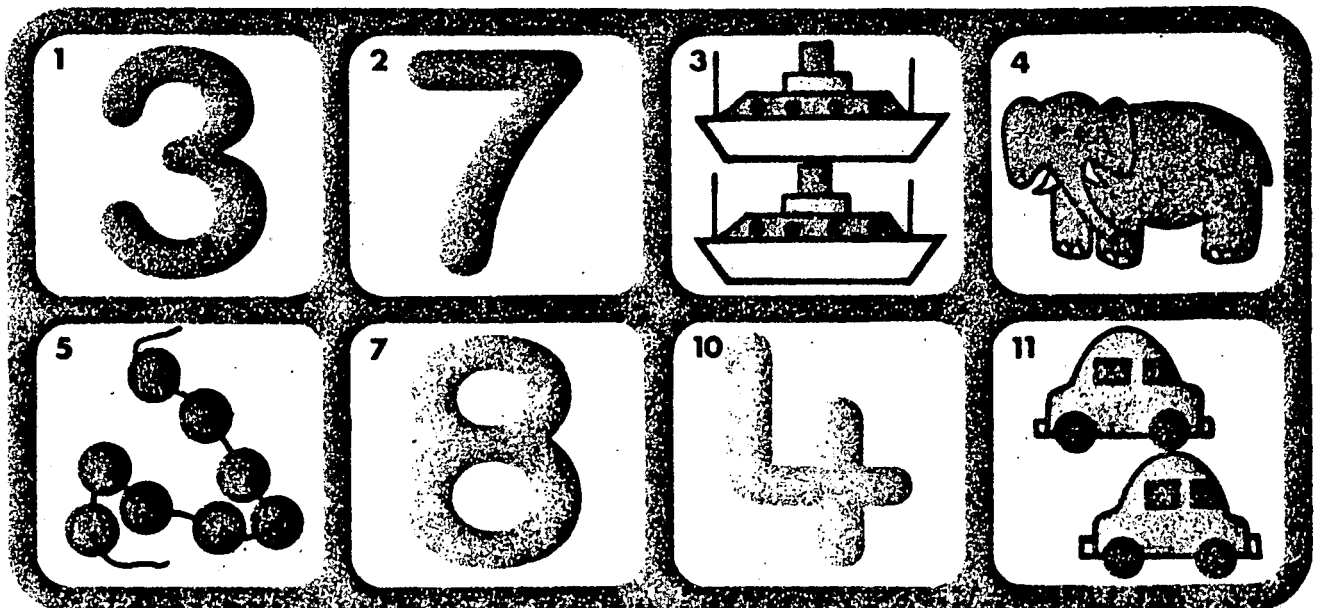

Clues across

Number 1

Clues down

... "วัดคงคาราคี ฟ้าสีเป็นทอง มีโหนดคันอ่อน มีท่อนคันแฉ
ใครไม่รู้แก่ ไม่รู้จบเลย"... (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ ๒๕๒๓: ๑๓๑)

คำประพันธ์ที่นำมากล่าวไว้ข้างบนนี้ เป็นลายแทงวัดคงคาราคี ตำบลกะทรอ อำเภอบ้านลาด จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นลายแทงปริศนาบอกใบ้แหล่งที่ซ่อนทรัพย์สิน ลายแทงหรือปริศนาซ่อนทรัพย์สินนี้เป็นปริศนาอีกประเภทหนึ่ง แต่ไม่ใช่เพื่อการฉกชิงทรัพย์ หรือเพื่อความบันเทิงของชาวบ้าน ปริศนาซ่อนทรัพย์สินนี้มีมาแต่โบราณซึ่งคนเชื่อถือ และมีผู้พยายามคิดตีความหาของมีค่าตามที่มีบอกในตัวปริศนากันมาก

คำว่าลายแทง ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลว่าหนังสือ หรือข้อความที่เป็นปริศนา เป็นเครื่องแสดงซ่อนทรัพย์สินที่ฝังอยู่ในดิน (๒๕๒๔: ๓๐๔) ซึ่งข้อความเหล่านั้นอาจเป็นคำกลอนหรือการถ่ายทอดด้วยวาจาสืบต่อกันมา การค้นหาของมีค่าตามลายแทงนี้ เคยมีผู้ค้นพบตามที่ระบุไว้ก็มี จึงทำให้คนอื่นๆ เกิดความเชื่อถือกันอย่างจริงจัง ถึงกับไม่ป็นอันห้ามาทากิน คิดแค่ว่าหาสมบัติ แม้แต่สุนทรภู่กวีเอกของไทย ก็เป็นผู้หนึ่งที่เชื่อถือลายแทงเมื่อครั้งบวชในสมัยรัชกาลที่ ๓ ไกล่ลางจากเมืองเหนือว่า ที่วัดเจ้าฟ้าอากาศ แขวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มียาอายุวัฒนะฝังอยู่ จึงเดินทางไปค้นหา พอตกค่ำลงมือขุดหาขึ้น ก็เกิดเหตุอัศจรรย์มีพายุใหญ่พัดมา ผ่นตกหนักจนสุนทรภู่อายุขัยขุดต่อไปไม่ได้ ค่อยหนีกลับมา เรื่องการขุดหาครั้งนี้มีความละเอียดไว้ในนิราศวัดเจ้าฟ้าของสุนทรภู่อันเป็น อุทาหรณ์แล้ว (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ ๒๕๒๓: ๑๒๖)

สาเหตุที่คนในสมัยก่อนคิดนำทรัพย์สินสมบัติฝังไว้ น่าจะมาจากประเพณีโบราณ ว่าใคร มีทรัพย์สินมากมักจะฝังดินซ่อนไว้ ด้วยเห็นว่าปลอดภัยกว่าวิธีอื่น เพื่อให้ห่างจากโจรภัยอัคคีภัย ตลอดจนลูกหลานวงศ์ญาติซึ่งอยู่ร่วมหลังคาเรือนไม่อาจจะลักได้ ครั้นใดที่เจ้าของยังไม่ต้องการก็ฝังไว้ไม่มีกำหนด ต้องการเมื่อใดก็ขุดนำมา คล้ายกับฝากธนาคารทุกวันนี้ (สมเด็จพระยาคำวรางราชานุภาพ ๒๕๐๒: ๔๓) การฝังทรัพย์สินสมบัติในบางคราวเนื่องจากมีความจำเป็นรีบด่วน เช่น เวลาเกิดสงคราม ในบางท้องถิ่นการฝังทรัพย์สินสมบัติเพื่อการหาบุญอุทิศ ส่วนกุศลไปให้แก่คนตาย ดังที่นักโบราณคดีเคยขุดพบหลักฐาน เช่น ที่บ้านเชียง กบฏโคกใน เขตบริเวณที่ เคยเป็นราชธานีของไทยในสมัยก่อน

สาเหตุที่มีผู้คิดแต่งหนังสือหรือคำทนายปริศนาลายแทงเหล่านี้ สมเด็จพระยา -
 คำรงราชานุภาพทรงกล่าวไว้ดังนี้ คือ (ฉัตรชัย สุภระกาญจน์ ๒๕๒๓ : ๑๒๔ - ๑๓๐)

๑. เกิดจากพวกเที่ยวเตร่พเนจร เช่น พระชุกวงศ์ พรานป่า ซึ่งเดินทาง
 ไปพบเห็นสิ่งใดแปลกประหลาด ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ได้แก่ ก้อนหิน แร่โลหะ ทองคำ
 เมื่อบุคคลเหล่านี้กลับมาก็เล่าให้คนอื่นฟัง

๒. เกิดจากผู้รับฟังหรือผู้ได้รับคำบอกเล่า สืบต่อกันมาหลายชั้น เป็นพวกที่
 ไม่เคยไปเห็นแต่เกิดความเชื่อถือตามคำบอกเล่า และวาดภาพสรุปความคิดเห็นเป็นของ
 ตนเองว่าเป็นของวิเศษ ยิ่งเล่าปากต่อปากหลายทอด ข้อความยิ่งขยายความออกไปทุกที
 จนบางครั้งแทบจะหาความเกินหรือเกินเรื่องไม่ได้

๓. เกิดจากพวกที่กลัวว่าลายแทงจะสูญหาย จึงจกไว้เป็นคำรำเก็บเอาไว้ดูเล่น
 เมื่อคนอื่นมาพบขอยืมและคัดลอกไป จึงมีสำเนาลายแทงเหล่านี้แพร่หลายในหลายๆที่
 ลายแทงเหล่านี้จะจารึกในใบลาน สมุดข่อย และถูกเป็นคำกลอนบอกเล่าจากปากต่อปากอีกที่
 สมเด็จพระยา คำรงราชานุภาพทรงกล่าวว่า ผู้ที่สร้างลายแทงส่วนมากจะเป็นพระ เพราะ
 ลายแทงจะมีลักษณะฝีมือจารหนังสือขอมอย่างสวยงาม ซึ่งในสมัยโบราณ การเล่าเรียนอักษร
 ขอมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก พระเท่านั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ในอักษรขอมเป็นอย่างดี

ตัวอย่างปริศนาลายแทง (ฉัตรชัย สุภระกาญจน์ ๒๕๒๓ : ๑๓๑)

ลายแทงวัดไสชิง (ร้าง) ตำบลท่าที อำเภอดานสะกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
 " วัดไสชิง มีลิงสองตัว มีช้างล่อหัว มีแก้วลาคทอง โครทนายถูกคอง ใ้ทองเท่าหัว "

๓.๒ โครงสร้างของประโยคในปริศนาคำทายไทย

ปริศนาคำทายไทยมีโครงสร้างของประโยคดังนี้ คือ

๑. ปริศนาคำทายไทย มีลักษณะของประโยค ๓ ลักษณะ คือ

๑.๑ เป็นประโยคบอกเล่าง่ายๆ ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย เด็กค่านอนมุ้งขาว เรือนปั้นหยาดลึงคาเขียว (น้อยหน้า)
- อะไรเอ๋ย คนซื้อไม้ไค้ไซ้ คนไซ้ไม้ไค้ซื้อ (โลงศพ)

๑.๒ เป็นวลี ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย จับหางปากอ้า (ช้อน)
- อะไรเอ๋ย สี่เท้าจมูกยาว (ช้าง)

๑.๓ เป็นคำสั้นๆ หรือ คำเดียว ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย สองไม้ตรง (ยี่เก)
- อะไรเอ๋ย แจ้วหลบ (จบแล้ว)

๒. รูปแบบของปริศนาคำทายจะมีการสร้างข้อขัดข้องที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือไม่น่าเป็นไปได้ เพื่อให้ผู้ตอบสงสัยและอาจคิดไกลไปจากคำตอบได้ ตัวอย่างเช่น ในประโยคปริศนาคำทายในส่วนที่ (๒) กับ (๓) ขัดกันอย่างไม่น่าเป็นไปได้

- อะไรเอ๋ย ต้นเห่าล่าเรือ ไบห่อเกลือไม่มีค (มะขาม)
- (๑) (๒) (๓)

- อะไรเอ๋ย ซ่อนากลัว ตัวนารัก (ผีเสื้อ)
- (๑) (๒) (๓)

- อะไรเอ๋ย น้ำตุงน้อยหยดยปลายหลัก ตักก็เต็มไม่ตักก็เต็ม (มะพร้าว)
- (๑) (๒) (๓)

๓. การผูกปริศนาคำทายไทย มีลักษณะดังนี้

๓.๑ นำประโยคหรือข้อความที่ไม่สัมพันธ์กันแต่อย่างไร แต่นำมารวมกันในปริศนาคำทาย ทำให้ผู้ตอบฉงนได้ ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย นอนกว่าเห็นลาย นอนหงายเห็นคืบ (เสือ, จาก)

- อะไรเอ๋ย คำม่อค่อ ไม้อ่อนเท่าหม้อตีไม้ตาย (เภา)

๓.๒ ปริศนาคำทายไทยประเภทนี้จะผูกประโยคที่มีความนัยให้ผู้ตอบคิดหาคำตอบให้มีชื่อตรงกัน ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ตัวอยู่ในป่า ตายอยู่บนเขา ทางปากเอาไว้กลางทะเล
(เฉลย) เสือ ไม้อ่า เสือ ทางเสือ

- อะไรเอ๋ย ตัวอยู่ในรู ห้อยต้นไม้ ชี้อินได้
(เฉลย) หนู เห็นหูหนู ชนมชี้หนู

๓.๓ ปริศนาคำทายไทยประเภทนี้จะมีคำทายที่ชื่อพยางค์หน้าของคำตอบตรงกัน

ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ตัวหนึ่งอยู่ทุ่ง ตัวหนึ่งอยู่ท่า ตัวหนึ่งอยู่ป่าไพรเขียว
(เฉลย) กาค่า กาน้ำ กาเหว่า

- อะไรเอ๋ย บ้านหนึ่งตรงข้ามกับบ้านใน บ้านสองมองออกไปเห็นวัวควาย
(เฉลย) บ้านนอก บ้านนา

๓.๔ ประโยคปริศนาคำทายไทยจะบอกคำเฉลยในตัวปริศนาคำทาย

ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย สามตัวชอบไซไม้ ใจตัวกลางตกหายชอบกินของหวาน
(เฉลย) มอก มก

- อะไรเอ๋ย ควายถูกตัดหัวคักหาง เหลือกกลางเท่าไร
(เฉลย) วา

๓.๕ ประโยคปริศนาคำทายไทยจะใช้คำทายที่มีคำตอบหนึ่งคำ ซึ่งเมื่อนำไปประกอบกับคำอื่นๆจะได้คำใหม่ โดยตัวปริศนานั้นจะบอกเป็นนัยให้รู้
ตัวอย่าง

- อะไรเอ๋ย อยู่คินกินหญ้า อยู่ฟ้ากินลม อยู่ทะเลกินลม
(เฉลย) ม้า กวาม้า ปุ่ม้า
- อะไรเอ๋ย ชื่อแรกคล้ายปีศาจนำหวากกลัว ชื่อหลังนั้นเกลือกกลัวกับตัวคน
(เฉลย) ปี ปีเสือ

๓.๖ ปริศนาคำทายไทยที่เป็นเรื่องเล่าสั้นๆ

ตัวอย่าง

นายพรานคนหนึ่ง ยิงกวางในป่า กวางถูกยิงแต่ไม่ตาย วิ่งหนีไป
นายพรานวิ่งตามมาพบฤาษี ก็ถามว่า นิ่งตรงนี้เห็นกวางไหม ถ้าฤาษีเห็น
กวางจะบอกว่าไม่เห็นก็โกหก จะบอกว่าเห็นก็บาป ฤาษีจะทำอย่างไร

(เฉลย) ฤาษีเปลี่ยนที่นิ่งเสีย แล้วบอกว่า นิ่งตรงนี้ไม่เห็นกวางหรอก

๔. วิธีการเสนอข้อความของปริศนาคำทายไทยจะไม่ถามโดยตรง แต่จะใช้ประโยคที่มีการเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบมี ๒ ลักษณะดังนี้

๔.๑ การเปรียบเทียบเพื่อแนะผู้ถูกทายให้คิดคำตอบง่ายขึ้น

ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย คำเหมือนนิล บินเหมือนนก มีหนามที่อก จะว่านกก็ไม่ใช่
(ตัวเหนียง)
- อะไรเอ๋ย สูงเยี่ยมเทียมฟ้า คำกว่าฐานันดรเดียว
(ภูเขา)
- อะไรเอ๋ย ต้นเท่าลำเรือ ใบหอเกลือกไม่มีค
(ต้นมะขาม)

๔.๒ การเปรียบเทียบเพื่อทำให้ผู้ถูกทนายจนมากขึ้น เป็นการเปรียบเทียบ
ของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่แปลกออกไป
ตัวอย่าง เช่น

- อะไรเอ๋ย สองหัว ตัวมีตัวเดียว
(ไมค์คน)
- อะไรเอ๋ย สีเสาชานานา หลังคามุงกระเบื้อง
(เคา)
- อะไรเอ๋ย ก่อไฟที่โคน แคนคนไม่ตาย
(คนมะไฟ)

๕. ส่วนวนที่ใช้ในปริศนาคำทายไทยมีหลายส่วนวน ทำให้มองเห็นสติปัญญาและ
แง่มุมการมองที่ต่างกันของผู้ทนาย เป็นการผูกข้อความที่ใช้คำถามต่างกันแต่คำตอบเป็นคำตอบ
เดียวกัน
ตัวอย่าง เช่น

- อะไรเอ๋ย ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้
- อะไรเอ๋ย คำเหมือนหมิ ตีไม่ตาย
- อะไรเอ๋ย คำม่อค้อ ไมค์อนเท่าหม้อตีไม่ตาย
- อะไรเอ๋ย จินก็ไม่ไซ่จิ้น แชกก็ไม่ไซ่แซก ตีไม่แตกฟันไม่เข้า

คำตอบของปริศนาที่ยกตัวอย่างข้างบนทั้งหมดนี้คือ เเงา

๖. วิธีจูงใจให้ตอบคำทายจะมีประโยคเสริมในตอนท้ายของปริศนาเพื่อเป็นการยั่ว
และเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ถูกทนาย

ตัวอย่าง เช่น

- อะไรเอ๋ย เก็กนุงขาว สาวนุงเขียว แก่นุงแดง ใครทนายดีก็ให้เป็นลูก
ใครทนายถูกก็ให้เป็นตัว (พริก)
- อะไรเอ๋ย สามขาเดินมา หลังคามุงสาลี คนชั่วหาหังปีคนดีหาประเกี้ยวเคี้ยว
(คนแก้มหงอกถือไม้เท้า)

- อะไรเอ๋ย เมื่อเด็กนุ่งผ้า เมื่อชราเปลือยกาย ผู้ใดตายได้จะได้แหวนหนึ่งวง
(ต้นไม้)
- อะไรเอ๋ยยิบๆเหมือนไข่มุกนา ใครไม่มีปัญญาไข่มุกไม่ออก
(ตัวหนังสือ)

๗. การใช้คำในปริศนาคำทายไทย มีดังนี้

๗.๑ ในปริศนาคำทายไทยจะมีคำขึ้นต้นปัญหา ให้ทราบว่าจะเริ่มการทายแล้ว คำทายนี้จะมีการวางตำแหน่งในประโยคปริศนาคำทายไทย ๓ ลักษณะคือ

ก. อยู่ก่อนต้นของประโยคปริศนาคำทาย ซึ่งคำนี้จะแตกต่างกันตามการใช้ภาษาของแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย (ไทยภาคกลาง)
- ไอ้ไทรทา, ไอ้ไทรทวา, ไอ้ไทรเทอ (ไทยภาคใต้)
- แม่นหยังเอ๋ย, แม่นหยังบ (ไทยอีสาน)
- อะหยัง, อันหยัง (ไทยภาคเหนือ)

ข. อยู่ตอนกลางของประโยคปริศนาคำทาย คำทายนั้นยังคงใช้ตามภาษาท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น

- ชนมอะไรเอ๋ยที่แข็ง
(ชนมครก)
- สีไทรทานูหญิงชอบ
(สีมา - สามิ)
- น้ำแม่นหยังเอ๋ยตกไม่ลง
(น้ำค้าง)

ค. อยู่ท้ายประโยคปริศนาคำทาย คำทายนั้นยังคงใช้ตามภาษาท้องถิ่นเช่นกัน ตัวอย่างเช่น

- คนใส่แว่นเกี่ยวกับอะไร
(หู)

- บุกกัก ผาคักกัก พักกัก จอมหัน ไอโหรทา (ภาคใต้)
(ผักกูด ผักกาด ผักชี จันทร์หอม)
- หัวย่าแหยะ แปะกัณมีแอง แมนหญิง (ภาคอีสาน)
หัวเราะหย่าแหยะ กระทบกันมีแรง อะไรเอ๋ย
(ปาก)

๗.๒ ปริศนาคำทายไทยใช้คำสัมผัสคล้องจองกัน ทำให้จำง่ายและฟังไพเราะหู ซึ่งเป็นลักษณะที่พบมากในปริศนาคำทายไทย ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ต้นเท่าครก ใบปรกดิน
(ตะไคร้)
- อะไรเอ๋ย ต้นเท่าแขน ใบแล่นเสี้ยว
(อ้อย)
- อะไรเอ๋ย ต้นเท่าขา ใบวาเคียว
(กล้วย)

๗.๓ ปริศนาคำทายไทยบางข้อใช้คำที่ชวนคิดเป็นสองแง่สองมุม หรือใช้คำที่ผู้อ่าน ผู้ฟัง ถือว่าไม่สุภาพ หยาบโหล่น แต่ถ้าพิจารณาแล้วคำตอบของปริศนาคำทายประเภทนี้ไม่ใช่เรื่องหยาบคายเลย ทำให้กลายเป็นเรื่องตลกขบขัน ช่วยให้เกิดรสชาตในการทายปริศนาไปอีกแบบหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- อะไรเอ๋ย วีรีเหมือนใบพลุ ตรงกลางมีกู
(หูวีว, หูควาย)
- อะไรเอ๋ย ชีโอบไส้
(เทียนไข)
- อะไรเอ๋ย ช้างล่างก็ชน ช้างบนก็ชน พอชนกันสบาย
(คนนอนหลับตา)

๗.๔ ปริศนาคำทายไทยมีการเล่นคำ ซึ่งสร้างความฉงนความไขว้เขวแก่ผู้ถูกทาย ปริศนาคำทายในลักษณะนี้ผู้ตอบและผู้ทายจะต้องมีความเข้าใจในการใช้ภาษา และมีความรอบคอบในการพิจารณาคำทายนั้น การเล่นคำในปริศนาคำทายไทยมี ๓ ลักษณะ ดังนี้

ก. เล่นคำพ้อง ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย คชสารแต่ไม่ใช่ช้าง (คม)

ผู้ตอบคำทายจะต้องพิจารณาคำว่า สาร ซึ่งเป็นคำพ้องเสียง ก็จะได้คำตอบว่า คม

- อะไรเอ๋ย คนพันไม่ใช่ (คนพันยี่น)

ผู้ตอบคำทายจะต้องใช้ ความรอบคอบและความเป็นคนช่างสังเกต จึงจะตอบปริศนาคำทายข้อนี้ได้ถูกต้อง

ข. เล่นคำวน ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย เหนาคก (นกเขา)

- อะไรเอ๋ย หางหน (หนทาง)

- อะไรเอ๋ย ข้าวแห่งเดียว (ข้าวเหนียวแดง)

ค. การตัดหน่วยเสียง ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไป ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย สี่ตัวรองเคียว ตัดท้ายคักหาย กลายเป็นแพทย์ (หมอน)

- อะไรเอ๋ย หน้ชาวๆตัวยาวศอก พอดคักชนออก กลายเป็นว (ขวาน)

- อะไรเอ๋ย คนจีนทำอะไรจึงจะจน

(ตักสระอ้อออก)

๗.๕ ปริศนาคำทายไทยบางข้อ ใช้คำที่ไม่มีความหมายประกอบประโยค คำเหล่านั้นนำมาเพื่อช่วยให้การออกเสียงมีความคล้องจองกันเท่านั้น ถ้าผู้ตอบคำทายไม่เข้าใจการเล่นคำนี้ ก็จะตีความในปริศนาคำทายไม่ออก ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย เพชรฉลุ มีหูข้างปาก (กะทะ)
- อะไรเอ๋ย เพชรฉลาก มีปากที่ท้อง (กบไสไม้)
- อะไรเอ๋ย เพชรชะลอม มีท้องข้างหลัง (น่อง)
- อะไรเอ๋ย ทองแดงคำกิ่ง นอนหงายรำพึง ประดีต้องคค
(คนอ่านหนังสือ)

๓.๖ การเลือกใช้คำบางคำนำมาประกอบในประโยคปริศนาคำทายไทย สามารถแสดงลักษณะ ทำให้เกิดภาพพจน์ ผู้ทายสามารถเข้าใจและนำคำนั้นมาคิดเปรียบเทียบเพื่อหาคำตอบต่อไป ตัวอย่างเช่น

- อะไรเอ๋ย ข้าไปสองคน มีค้ำฟ้ามีวณ กลับมากคนเดียว
(เงา)
- อะไรเอ๋ย มีปากไม่มีฟัน กินข้าวทุกวันได้มากกว่าคน
(หม้อข้าว)
- อะไรเอ๋ย เกิดเพราะไฟ สลายเพราะลม
(ควันไฟ)